

MEGYEJÁRÁST SZERVEZ ÉS KÜLÖNBUSZOKAT INDÍT VIDÉKRŐL A NEMZETI SZÍNHÁZ

Társulatépítéssel telik Jordán első évada

A Mesterdetektív című darabban nagy sikerrel vendégszerepelt a szegedi városháza udvarán Jordán Tamás, a Nemzeti Színház igazgatója.

– Szeptemberben indul első saját tervezésű évada a Nemzetiben, ahol egyelőre csak magyar darabokat tűzött műsorra. Miért?

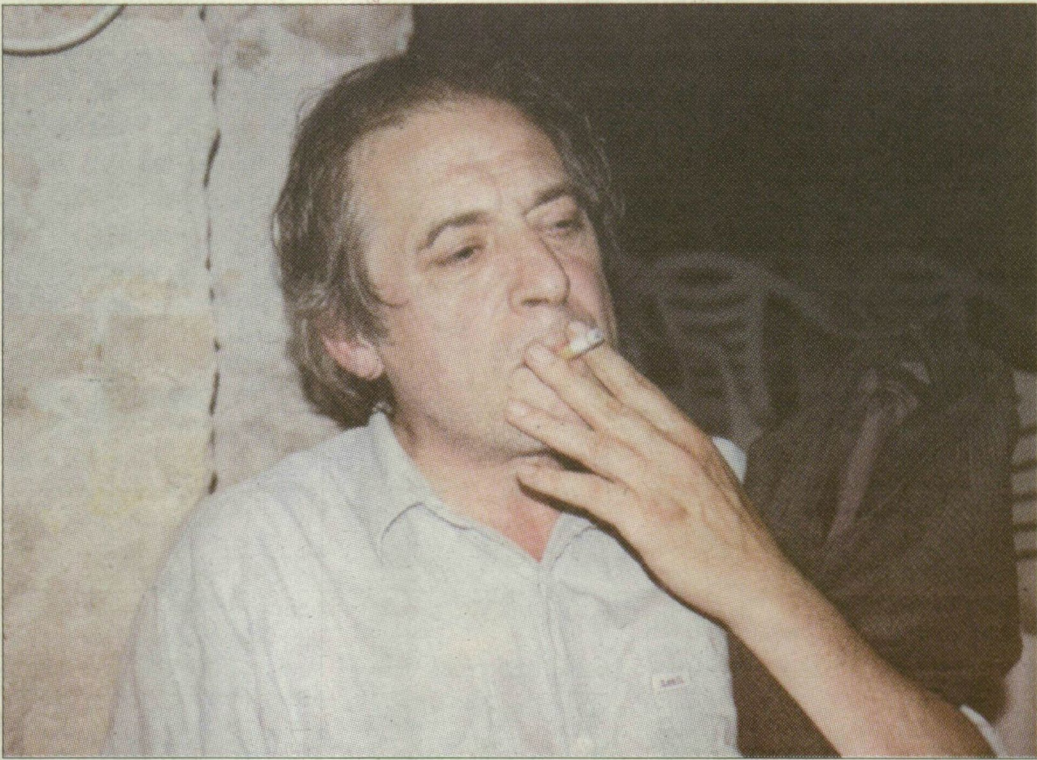
– Mert az első évad a társulatépítése. A már korábban ott dolgozók is nagyszerű művészek voltak, akikhez újabb jelentős színészeket szerződtem. Csapatépítés szempontjából nagyon fontos, hogy közös nevezőn legyünk, azaz, ha azt mondjuk: Csiky Gergely vagy Vörösmarty, akkor mindenki nagyjából ugyanarra gondoljon. Elsősorban ez a magyar évad magyarázata. Arról szó sincs, amit többen feltételeztek: hogy ez a jobboldalnak szóló gesztus lenne. Nem kívánok senkinek sem gesztusokat gyakorolni, szakmai megfontolás alapján döntök. A következő szezonban már természetesen külföldi szerzőktől is játszunk majd.

– A Nemzeti igazgatójaként mit tehet azért, hogy ne érhesse az a vád a magyar színházat: nemzetközi összehasonlításban nem elég friss és korszerű?

– Sokat kell tennünk ezért, bár máris vannak biztató jelek. A negyedéves színművészeti egyetemisták nemrégiben Szász János rendezésében Csehov Platonovjával – amit Slussz címmel játszottak – Varsóban egy cseh csapattal megosztva első díjat nyertek. Van remény, csak jó előadásokat kellene létrehozni, hiszen kellene tudni gondolkodni és lépést tartani azokkal az áramlatokkal, amelyek markánsan jelentkeznek ma a világban.

– A Nemzeti Színház és a Magyar Állami Operaház kiemelt költségvetésű nemzeti intézmények. Hogyan lehet elérni, hogy ne csak a budapesti közönség legyenek?

– Ennek érdekében nagyon sokat teszünk. Megyejárás címmel elindítunk egy programot, amelynek keretében minden hónapban más-más megye színháza lesz a Nemzeti vendége. Az erre havonta rendelkezésünkre álló három napban behozzuk a Nemzeti falai közé mindazokat az értékeket, amelyekkel az adott megye szívesen dicsekszik.

Jordán Tamás szívesen együttműködne a szegedi szabadtérivel.

A SZERZŐ FELVÉTELE

Ebben a kétéves programban minden megye sorra kerül majd. Nemcsak színházi produkciókra gondolunk, hanem a társzművészetekre, a zenére, táncra, képzőművészetre, sőt még a tudományra és a közéletre is. Ez egy átgondolt tervet, amit nem a látszat kedvéért csinálunk, hanem mert örömmel leljük benne, az olyan színházszerető vidéki

nézők számára, akiknek nincs pénzük vagy lehetőségük arra, hogy egyéni szervezésben eljussanak a Nemzeti Színházba, szeretnénk különbuszokat és vonatokat indítani az előadásainkra.

– Impozáns a Nemzeti társulatának névsora, Töröcsik Maritól Udvaros Dorottyaig, Sinkó Lászlótól Kulka Jánosig sokan oda szerződtek.

– Amikor elfoglaltam az igazgatói széket, komoly szorongás volt bennem, hogy a szakma megtartja-e majd azt a kiközösítő magatartást, ami megnyitása óta létezett a Nemzetivel szemben. Már a színészfarsangon örömmel tapasztaltam: szó nincs erről, sokan eljöttek hozzánk, hogy együtt lehessünk. Már akkor több neves kolléga jelezte,

hogy szívesen jönne a társulatba.

– Egy fiatal szegedi művészt is elcsábított.

– Marton Róbertet tehetséges színésznek tartom, akinek nagy karriert jósolok. Olyan típus, aki hiánycikknek számít, érdemes vele kísérletezni, ezért nagyon komoly feladatokat kap majd.

– Hogy érezte magát Szegeden?

– Félig nyaralás volt most számomra ez az előadás-sorozat. Szeged fantasztikus város, a közönség pedig értő és színházszerető. Annak idején sokat jártam a JATE-klubba – ahol mindig rangot és kitüntetést jelentett fellépni –, így azt mondhatom: permanens kapcsolatom van a várossal.

– A Szegedi Szabadtéri Játékok és a Nemzeti Színház a múltban sok emlékezetes koprodukciós előadást hozott létre a Dóm téren. A jövőben elképzelhetőnek tart hasonló együttműködést?

– Székhelyi Jocót csak nemrégiben nevezték ki igazgatónak, egyelőre még nem tárgyaltunk erről. A hatvanas évek óta nagyon jó barátságban vagyunk, feltételezem, hogy ez az együttműködés automatikusan szóba kerül majd közöttünk. Mi örömmel vennénk.

HOLLÓSI ZSOLT

A XIX. SZÁZAD VÉGE ÓTA PÁRIZSBAN ŐRZIK A HOSSZÚSÁG- ÉS A TÖMEGMÉRTÉK ETALONJÁT

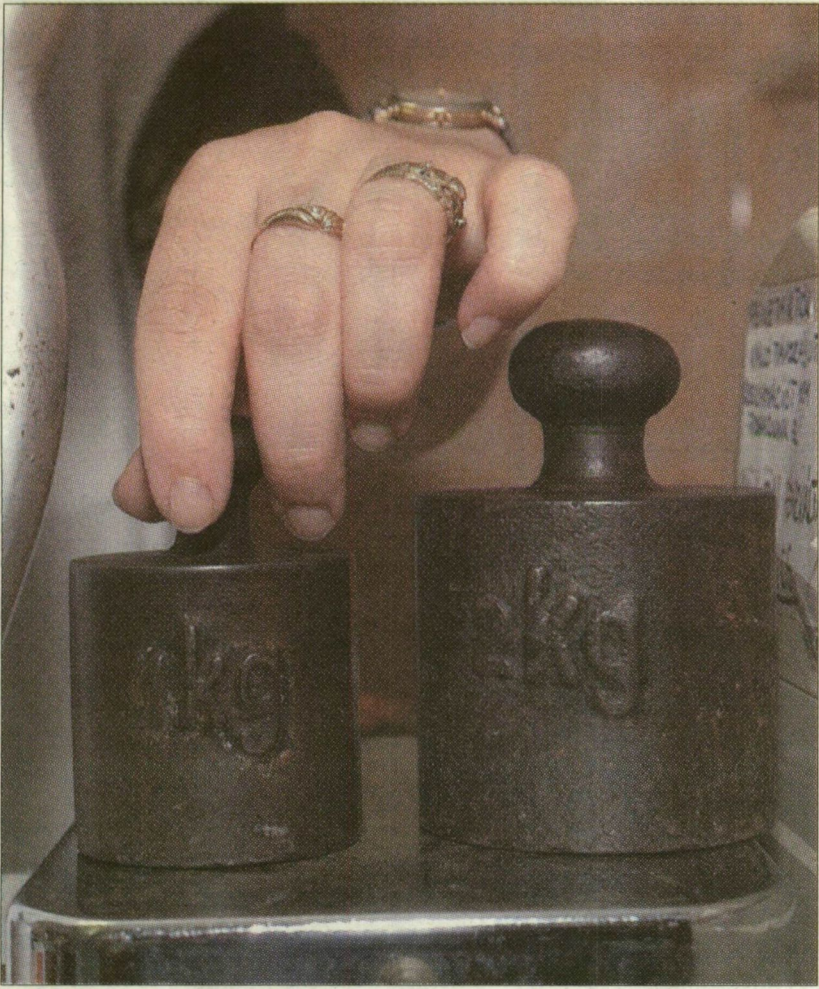
Rejtély, hogy miért fogy az egységkiló

Fogy a kiló, mármint a kilogramm sablonja. Senki sem tudja, miért veszít a tömegéből az 1889-ben Angliában készített platina-irídium henger, de a jelenség arra ösztönzi a kutatókat, hogy stabilabb mintát keressenek.

„23 éves, 180 cm magas, 80 kg-os srác szeretne megismerkedni olyan lánnyal, aki...” – ehhez hasonló apróhirdetéseket másfél évszázaddal ezelőtt nem olvashattunk volna az akkori újságokban – s nemcsak a párvalasztási szokások változása miatt. Azért sem, mert a képzeletbeli fiú a XIX. század közepén saját testmágasságának és súlyának megadására nem talált volna a világon általánosan elfogadott mértékegységet. Csak a század végén született közmegegyezés arról, mennyi is legyen pontosan az egy kiló, illetve az egy méter.

– A fizika mindig mindent mér, ehhez pedig alapmennyiségek kellenek. Három alapmennyiséggel, a hosszúsággal, a tömeggel és az idővel minden, elvileg előforduló fizikai mennyiség jellemezhető. Ehhez azonban meg kell adni a mennyiségek abszolút standard egységét – mondja Nánai László főiskolai tanár, a szegedi egyetem tanárképző főiskolai karán működő fizika tanszék vezetője.

Ez történt a XIX. század végén, s

Néhány üzletben még ma is súlyokkal mérnek. Alig több mint száz évvel ezelőtt született megegyezés arról, mennyi legyen az egy kiló.

FOTÓ: GYENES KÁLMÁN

azóta Párizs déli részén őrzik a platina-irídiumból készült egységmétert és a 39 centiméter át-

mérőjű, 39 centiméter magas henger alakú egységkilogrammot. A probléma mindig az volt, hogy mi történik akkor, ha valami miatt megsemmisül a hiteles mérték. – A tudósok jó ideje arra törekednek, hogy legyen egy világállandóból származtatható egységidő, -tömeg és -mérték. Bay Zoltánnak köszönhetően az idő és a hosszúság egységét úgy tudták definiálni, hogy bármilyen katasztrófa

esetén reprodukálható. A kilogrammra jelenleg nincs ilyen definíció – teszi hozzá Nánai.

Visszatérve az egységekre: a XIX. század végén az etalonokat lemásolták a világ országai számára. Magyarország kapta a 12-es számú hitelesített egységtömeget. Ezek kophatnak, páratartalom-változás vagy bármilyen egyéb okokból távozhat a hengerekből néhány ezer atom, és akkor már pontatlan az etalon.

– Minden mérésben van egy bizonyos hibahatár, ami lehet objektív és szubjektív. Az eredeti méterrúdon két karcolás jelzi a métert. A karcolások vastagsága is hibát okozhat. Abszolút pontos mérce nincs, de az a hibahatár elhanyagolható. Az atomóra is hibásan méri az időt, hiszen egymillió évente késik egy századmásodpercet, de a gyakorlati életben ezzel sem kell számolni – magyarázza a tanszékvezető.

Az egységkiló fogyása viszont azért jelent gondot, mert mind a mai napig nem sikerült semmilyen világállandóval helyettesíteni. Az etalon pontosítása azért is égetően fontos, mert egy 50 mikrogrammos változás is – ami kevesebb mint egy sószemcse súlya – elég ahhoz, hogy torzulások következzenek be a tudományos számításokban.

Régóta törekszenek arra, hogy kiváltsák a hengert, de megoldást máig nem találtak rá. Annak idején azért választották a platina-irídium ötvözetet, mert minimális a hőtágulása. – Azért is volna jó kiváltani a most használt etalont, mert ha találnánk egy Földön kívüli kultúrát, amelyre ugyanúgy hat a gravitáció, az elektromágnesesség, akkor a mi földi mértékegységrendszerünk náluk is alkalmazható lenne. Arról nem is beszélve, hogy volna egy stabil, el-

KÖZÉPKORI MÉRTÉKEK

A legrégebbi emlékünknél a mértékek sokféleségének egységesítésére Szent István király idejéből való. A királyi öl, arasz elfogadott mértékegységek voltak, egyesek szerint a személyéhez kapcsolódtak. István után Zsigmond rendelte el 1405-ben a budai mértékegység kötelező használatát az országban. Ennek érvényesítése a török uralom alatt csökkent, majd annak végével II. Rudolf 1558-ban elrendelte, hogy a régi mérték helyett a pozsonyi kell használni. Hogy a mértékegységek egységes alkalmazása gondot jelentett, arra bizonyíték Csák Lászlónak, a borostyánkői vár urának 1674. évi rendelkezése, mely kimondja: „aki hamis mércét használ, annak vére vétessek”. A fejlődésben a következő jelentős dátum 1715. Ekkor helyezték el Pozsonyban a régi városháza falán a mind a mai napig látható hivatalos mértékegységeket. A kaputól jobbra található az akkori hivatalos öl (1901,9 mm), balra a pozsonyi rőf (784 mm). 1717-ben VI. Károly a pozsonyi mérce alapján szabályozta ismételt a mértékegységek kötelező használatát.

pusztíthatatlan mérési rendszere az emberiségnek – teszi hozzá a fizikus.

Az etalonok elpusztulása beláthatatlan katasztrófával járna. Ahhoz hasonló katasztrófa történne, mint a pénzzel, ha eltűnne az aranyfedezet. Ha eltűnik a referencia, akkor mindenki saját egységeket találhat ki, amivel úgy gazdálkodhatna, ahogy akar, vagyis teljes lenne a káosz.

GARAI SZAKÁCS LÁSZLÓ

EZEK SZERINT MÉRÜNK

A métert és az időt már sikerült világállandókkal helyettesíteni. Ezek szerint 1 méter az a távolság, amit a fény a másodperc 299 millió 792 ezer 458-ad részében tesz meg. A másodperc pedig az az idő, amely alatt egy céziumatom 9 milliárd 192 millió 631 ezer 770-szer vibrál. Mindkettő nagy pontossággal mérhető, és ami a legfontosabb: bármikor, bárhol reprodukálható.